

Мусофириңинг намози | Фиқҳ дарслари (245-дарс)

19:00 / 01.09.2023 2403

تُوْيُبَ قَرَافْ نَمْ رِفَاسْ مُمْلَا
ةَثَالَثَةَ فَاسْمَمْ دِصَاقْ هَدَلَب
رِيَسْ بَهْيَلَأَيَلَوْمَىْأَ
لَبْلَرَاسْ مَوْهَوْ طَسَو
رَاسْ مَرْحَبْ لَيَفَوْ لَجَارَلَو
اَمَوْ حَيَرَلَلَدَتْعَا اَذِإْكُلُفَلَ
رُصْقَيَفَ لَبَجَلَابْ قَيَلَي

هَدَلَبَ لُخْدِيْ نَأْيَلِإِيْعَابُرلا
رَهَشَ فَصَنَمَاقِإِيْوَنَيْ وَأْ
هَدَحَا وَهَيْرَقَ وَأَهَدَلَبَ
يَئَابِخَ وَهَوَانَرَادَءَانَحَصَبَو
يَعَبْلَرَلَهَوَأَبْرَحَلَرَادَبَال
هُتْكَمَلَاطَنَمَكَهَارَصَاحَم
دَعَقَ وَمَتَأَوَلَفَهَيَنَالَب
ءَاسَأَوَهُضْرَفَمَتَهَيَلَوَالا
دُعْقَيْمَلَنَأَوَلَفَنَدَازَأَمَو
هُضْرَفَلَطَبَ

يَفُمِيْقُمُمَأَرَفَأَسُم
هُمُؤِيَالُهَدَعَبَوَهُمُتُيَتْقَوَلَا.
يَفَوَهُؤَادَتْقَالَطَبُمَأَوَلَو

رَصَقَ وْمِي قُمْلَا مَتَأْهِسْكَع
بْدَن ۚ لَئَاقٌ رَفَآسْمُلَا
يَنْإِفْ مُلَكَتَالَصِ اُومَتَأْ
رَفَآسْمُ.

يَلْصَلَا نَطْوَلَا لَطْبُيَو
نَطَوَوْ رَفَسْلَا لَهُلْثِم
رَفَسْلَا وَهُلْثِمَةَقِلَا
لَهُدْضَوْ رَفَسْلَا وَيَلْصَلَا و
رَفَسَوْ تَئَافْلَا نَارِيَعْيِي
يَفِرِيَعْكَهَي صَعْمُلَا
صَخْرَلَا

Мусофир ўз юртинг уйларидан уч куну уч кечалик масофани қасд қилиб ажраган одамдир. Ўртacha юриш ила. У қуруқликда тяниг ва пиёданинг юришидир. Денгизда эса кеманинг шамол мўтадил бўлгандаги юришидир. Тоғда эса ўзига муносаб юришдир.

Бас, у то ўз юртига қайтиб киргунча ёки бир шаҳар ёки қишлоқда ёхуд кўчманчи бўлса, диёrimиздаги саҳрова ярим ой туришни ният қилгунча, тўрут ракъатли (фарз) намозларни қаср қилади.

Дорул ҳарбда ёки боғийларнинг қамалида қолган бўлса, ундан эмас. Унда ниятсиз туриши чўзилиб кетган одамга ўхшайди.

Агар у қаъдаи аввалга ўтириб, тўлиқ ўқиса, фарзи тугал бўлади, аммо яхши қилмаган бўлади. Зиёда бўлгани нафлга ўтади. Агар қаъдаи аввалга ўтирмаса, фарзи ботил бўлади.

Қай бир мусофирга вақтли намозда муқим имом бўлса, намозни тўлиқ ўқийди. Вақт ўтгандан кейин муқим мусофирга имом бўлмайди. Агар у имом бўлса, анинг иқтидоси ботил бўлади. Акси бўлганда, муқим тамомлаб олади.

Мусофири имом бўлса, қаср қилади ва «Намозингизни тугатиб олинг, мен мусофираман», деб айтиши мандуб бўлади.

Аслий ватанинг мисли ботил қилади, сафар эмас. Иқома ватанини унинг мисли, сафар ва аслий ватан ботил қилади. Сафар ва унинг зидди қазо намозни ўзгартирмайди. Маъсият сафари рухсатларда бошқаларига ўхшайди.

Аллоҳ таоло сафарда намозни қаср қилиб, тўрут ракъатли фарз намозларни икки ракъат қилиб ўқишни шариатга киритган. Чунки сафарнинг ўзига яраша қийинчиликлари ва машаққатлари бўлади. Сафардаги кишиларга ўша машаққатларни камайтириш учун Аллоҳ таоло меҳрибонлик қилиб, тўрут ракъатли намозларнинг ярмини қисқартириб, енгиллик берган.

Бу ҳолат Аллоҳ таолонинг дини – Ислом осонлик дини эканини, шу билан бир вақтда, намознинг нақадар аҳамиятли ибодат эканини ҳам қўрсатади. Аллоҳ таолонинг сафарга алоҳида енгил намоз жорий қилиши шунга далил бўлмаса, нимага далил бўлар эди?!

Мусофирининг намозни қаср қилиб ўқиши Қуръон, Суннат ва Ижмоъ билан собит бўлган.

Умуман, фиқҳда «намозни қаср қилиб ўқиш» деганда тўрут ракъатли фарз намозлар кўзда тутилади. Суннат намозларнинг ҳаммаси сафарда ҳам тўлиқ ўқилади.

Аллоҳ таоло Нисо сурасида:

الْصَّلَاةُ مِنْ نَّصْرٍ وَأَنْ جُنَاحُ عَلَيْكُمْ فَلَيْسَ الْأَرْضُ فِي ضَرَبِنُّمْ وَإِذَا

«Ер юзида кезиб юрганингизда намозни қаср қилишингизда сизга гуноҳ йўқ», деган (101-оят).

Яъло ибн Умайя розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Мен Умар ибн Хаттобга:

«Куфр келтирганлар сизга фитна қилишидан хавф қилсангиз, намозни қаср қилишингизда сизга гуноҳ йўқ», дейилган. Одамлар эмин бўлган бўлсалар ҳам-а?!» дедим.

«Мен ҳам сен ажабланган нарсадан ажабланиб, у ҳақда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан сўрадим. У зот:

«Бу Аллоҳ таоло сизга қилган садақадир. Бас, Унинг садақасини қабул қилинг», дедилар», деди».

Бешовларидан фақат Бухорий ривоят қилмаган.

Уламолар мусофирилар тўрт ракъатли намозни қисқа – икки ракъатли қилиб ўқишига ижмоъ қилганлар.

Мусофири учун намозни қаср қилиши азимат^[1] бўлиб, ҳукми вожибдир. Унинг учун тўрт ракъатли намозни икки ракъат қилиб ўқиш фарздир. Ундан зиёда қилиш жоиз эмас.

Биз бу масалада ўрганадиган матнларимизда мусофирилар намозига оид кўпгина ҳукмлар қисқа тарзда баён этилган. Биз уларни атрофлича шарҳ қилишга ҳаракат қиласиз.

«Сафар» сўзи луғатда масофани кесиб ўтиш маъносини англатади. Лекин ҳар бир сафар ҳам шаръий аҳкомларнинг ўзгаришига сабаб бўлавермайди. Бунинг учун ўзида алоҳида шартларни мужассам қилган сафар бўлиши лозим. Шунинг учун шаръий ҳукмлари ўзгарарадиган сафар қиласиз.

мусофир кимлигини билиб олишимиз лозим бўлади.

Шаръий мусофир бўлган одамга намозни қаср қилиб ўқишга, рўза тутмасликка рухсат берилади. У маҳсига уч кечаю қундуз масҳ тортади ҳамда жума, ийд намозлари ва қурбонлик қилиш ундан соқит бўлади.

Хўш, ўша мусофир ким ўзи? Бу саволга жавоб қуидагича:

Мусофир ўз юртининг уйларидан уч куну уч кечалик масофани қасд қилиб ажраган одамдир.

«Ўз юртининг уйлари» деганда шаҳарнинг четидаги уйлар кўзда тутилади. Мусофир қайси йўналишда кетаётган бўлса, ўша тарафдаги охирги уйдан ажраганда мусофирилик бошланади. Агар шаҳарга туташган қишлоқ бўлса, ўша қишлоқдан ўтгандан кейин мусофирилик бошланади.

«Кифоя» китобининг биринчи жузи асосида тайёрланди

Ушбу китоб Ўзбекистон Республикаси Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2022 йил 5 октябрдаги 03-07/7013-рақамли холосаси асосида чоп этилган.

[1] Азимат» сўзи луғатда «бир нарсага қатъий қарор қилмоқ ва уни бажаришга бор кучи билан интилмоқ» деган маънони беради. Шариат истилоҳида эса шаръий амр ва наҳйиларни ҳеч қандай узрли сабабларга эътибор бермасдан асл шаклида адо қилмоқ «азимат» дейилади.